

REFERAT Børneudvalget_2018-21 d. 28-10-2019

Mødedato Mandag d. 28. oktober 2019 kl. 22:52

Mødested Udvalgsværelse 1

Indholdsfortegnelse

Meddelelser fra udvalgsformand, udvalgsmedlemmer og forvaltningen.....	3
Dialogmøde med forældrebestyrelserne 12. november 2019.....	4
Fordeling af daginstitutionspladser og evaluering af praksis for anvisning.....	5
Beredskabsplan og handleguide ved overgreb mod børn og unge.....	15
Forelæggelse af høringssvar til Handicappolitikens Handleplan 2020.....	17
Status vedr. Ungdomscenteret Allegården.....	19
Program for studietur til Oslo.....	21
Åbne friarealer 2019.....	22
Orientering om ansøgning til WHO Healthy Cities fase VII.....	26
Forslag til Frederiksbergstrategien 2020.....	30

Punkt 140: Meddelelser fra udvalgsformand, udvalgsmedlemmer og forvaltningen

00.22.04-G01-6-18

Punkt 141: Dialogmøde med forældrebestyrelserne 12. november 2019

27.15.00-A26-1-18

Resume

Den 12. november 2019 er der dialogmøde mellem Børneudvalget og skolebestyrelserne. Der foreslås en dagsorden med fokus på budget 2020 samt gruppevis drøftelser af delelementer heri, samt plads til punkter som forældrebestyrelserne måtte ønske at drøfte med udvalget.

Beslutning

Børneudvalget godkendte dagsorden for dialogmødet med forældrebestyrelserne tirsdag den 12. november 2019 med tilføjelse af dagsordenspunkt vedr. beredskabsplan og handleguide ved overgreb mod børn og unge.

Indstilling

Børne- og Ungeområdet indstiller, at dagsorden for dialogmødet med forældrebestyrelserne tirsdag den 12. november 2019 godkendes

Sagsfremstilling

Børneudvalget mødes tirsdag den 12. november 2019 med forældrebestyrelserne til det halvårige dialogmøde. Seneste dialogmøde med forældrebestyrelserne blev holdt 25. april 2019 (Sag 59) med udviklingsplan for dagtilbud, pædagogisk kvalitet herunder den nye dagtilbudslov og personalenormering og sammensætning som temaer. Det netop vedtagne budget og de prioriteringer det afspejler sammen med punkter som forældrebestyrelserne ønsker at gå i dialog med Børneudvalget om, er traditionelt temaet for efterårets dialogmøde.

Det foreslås, at dialogmødet afvikles med følgende dagsorden:

17.30 Velkomst og præsentation

17.40 Budget 2020 og overslagsår. Præsentation af hovedelementer

18.00 Dialogproces i grupper om udvalgte budgetpunkter, hvor udvalgsmedlemmerne fungerer som ordstyrere

a) Der kommer markant flere hænder i dagtilbud - hvordan følger vi udviklingen i kvaliteten

b) Gode børn i sunde ramme - hvordan skal de fysiske rammer understøtte vores pædagogiske ambitioner (Masterplan)

18.45 Pause

19.00 Åbent punkt - spørgsmål og emner fra forældrebestyrelserne

19.20 Opsamling og afslutning

Økonomi

Ingen

Borgmesterpåtegning

Ingen

Behandling

Børneudvalget

Punkt 142: Fordeling af daginstitutionspladser og evaluering af praksis for anvisning

28.06.04-G01-2-19

Resume

Børneudvalget, Magistraten og Kommunalbestyrelsen har i perioden 2014 til 2018 behandlet sager, der vedrører andelen af tosprogede børn i kommunale og selvejende daginstitutioner. Blandt andet besluttede Kommunalbestyrelsen i maj måned 2017, at anvisningen af børn i kommunens daginstitutioner generelt skal ske, så andelen af tosprogede børn i et dagtilbud maksimalt udgør 30%. Kommunalbestyrelsen besluttede endvidere, at denne ordning skal evalueres efter to år ved at inddrage forældrebestyrelser, ledere og medarbejdere i kommunens daginstitutioner. Den procentvise andel af tosprogede børn, som rettesnor for anvisningen, blev på Kommunalbestyrelsens møde den 11. november 2018 ændret til 25%. På mødet den 16. september 2019, og den 23. september 2019 udsatte Børneudvalget sagen. På mødet den 23. september 2019 bad udvalget om supplerende oplysninger til at belyse sagen. De supplerende oplysninger omfatter en oversigt over, hvor mange børn i Frederiksberg Kommune, der bliver sprogvurderet. I denne sag orienteres udvalget om evalueringen af ordningen, den aktuelle andel af tosprogede børn i kommunens daginstitutioner, oversigten over, hvor mange forældre, der svarer på spørgsmålet om, hvilket modersmål de taler hjemme og de supplerende oplysninger om sprogvurderinger i Frederiksberg Kommune.

Beslutning

Udsat efter drøftelse.

Indstilling

Børne- og Ungeområdet indstiller, at

1. udvalget tager til efterretning, at anvisningen af børn i kommunens daginstitutioner sker, så andelen af tosprogede børn i et dagtilbud maksimalt udgør 25%, dog således at andelen af tosprogede børn i den enkelte institution undtagelsesvis og i perioder kan overstige 25%, konkret i situationer, hvor allerede indmeldte børn har søskende, som har fortrinsret til en plads i samme institution; jf. søskendekriteriet
2. udvalget tager oversigten over antal forældre, der besvarer spørgsmålet om, hvilket modersmål de taler hjemme, til efterretning
3. udvalget tager evalueringen blandt forældrebestyrelser, ledere og medarbejdere i de fire daginstitutioner med den aktuelt højeste andel af tosprogede børn, til efterretning.
4. udvalget tager de supplerende oplysninger om sprogvurderinger til efterretning.

Sagsfremstilling

Børneudvalget, Magistraten og Kommunalbestyrelsen har i perioden 2014 til 2018 behandlet sager, der vedrører andelen af tosprogede børn i kommunale og selvejende daginstitutioner. Kommunalbestyrelsen besluttede i maj måned 2017, at anvisningen af børn i kommunens daginstitutioner generelt skal ske, så andelen af tosprogede børn i et dagtilbud maksimalt udgør 30%. Kommunalbestyrelsen besluttede endvidere, at denne ordning skal evalueres efter to år ved at inddrage forældrebestyrelser, ledere og medarbejdere.. Den procentvise andel af tosprogede børn, som rettesnor for anvisningen, blev på Kommunalbestyrelsens møde den 11. november 2018 ændret til 25%. På mødet den 16. september 2019, og den 23. september 2019 udsatte Børneudvalget sagen. På mødet den 23. september 2019 bad udvalget om supplerende oplysninger til at belyse sagen. De supplerende oplysninger fremgår sidst i sagen fra afsnittet: *Sprogvurdering i dagtilbudsloven og i Frederiksberg Kommune*. Oplysningerne omfatter en oversigt over, hvor mange børn, heraf antal tosprogede børn, der bliver sprogvurderet i Frederiksberg Kommune. I bilag 2 til sagen fremgår det, hvor mange børn, heraf tosprogede børn, der bliver sprogvurderet i de enkelte daginstitutioner.

Den seneste fordeling af tosprogede børn

Forvaltningen har opgjort andelen af tosprogede børn for august måned 2019. De fire institutioner med den højeste andel af tosprogede børn er Solmarken, Stjernen, Planeten og Lindehuset. Ingen af de fire institutioner har en andel af tosprogede børn på 25% eller derover.

I de tidligere sagsfremstillinger var de fire institutioner med den højeste andel Solmarken, Stjernen, Klatretræet og Blomsterhaven. Blomsterhaven og Klatretræet er ikke med i opgørelsen for august måned 2019. Blomsterhaven blev lagt sammen med en anden selvejende institution, Planeten, til én samlet institution 1. januar 2019. Klatretræet lukkede den 1. maj 2019, som følge af budgetforliget for budget 2019.

I tabellen nedenfor fremgår andelen af tosprogede børn i de fire institutioner, der i august måned 2019 har den højeste andel af tosprogede børn.

Institution	Procentvis andel af tosprogede børn
Solmarken	22%
Stjernen	15%
Planeten	13%
Lindehuset	10%

Af tabellen nedenfor fremgår det, at ud af i alt 42 daginstitutioner har en enkelt institution en andel af tosprogede børn på mellem 20 og 25%. Fire institutioner ikke ingen tosprogede børn indmeldt i institutionen i august måned 2019.

Størsteparten af institutionerne har en procentvis andel tosprogede børn på mellem 1 % og 9% af de indmeldte børn i institutionerne.

Procentvis andel af tosprogede børn	Antal institutioner
20-25%	1
15-19%	1
10-14%	2
5-9%	21
1-4%	13
0%	4
I alt	42

* Det specialiserede tilbud Magnoliahuset og dagplejen indgår ikke i opgørelsen

Hvor mange forældre oplyser, dansk er hovedsproget i hjemmet

Forældre bliver anmodet om at angive, om dansk er hovedsproget i hjemmet, når de skriver deres barn på venteliste til en daginstitutionsplads. Ud fra denne oplysning sker der en anvisning af pladser, så beslutningen om at andelen af tosprogede børn i den enkelte daginstitution maksimalt kan udgøre 25%, bliver opfyldt.

Siden maj måned 2017 er der skrevet 3.165 antal børn på venteliste til en daginstitution. 472 forældrepar, svarende til 15%, har svaret, at de har et andet sprog end dansk som modersmål, 83% svarer, at dansk er modersmål i hjemmet. 2% har oplyst, at de ikke ønsker at svare. Fordelingen af besvarelserne fremgår af skemaet nedenfor.

Kategori	Antal børn	Procentvis andel
Andet end dansk som modersmål	472	15%
Dansk som modersmål	2.633	83%
Ej oplyst	60	2%
I alt	3.165	100%

Evaluerings af ordningen med inddragelse af forældrebestyrelser, ledere og medarbejdere

På baggrund af Kommunalbestyrelsens beslutning i maj 2017 om at evaluere anvisningsordningen ved at inddrage forældrebestyrelser, ledere og medarbejdere, har forvaltningen talt med ledere og medarbejdere i de fire institutioner med den højeste andel af tosprogede børn i august måned 2019. Forvaltningen har inddraget forældrebestyrelserne gennem en surveyundersøgelse.

Billedet af fordelingen af tosprogede børn i kommunens daginstitutioner har ændret sig, siden Kommunalbestyrelsens beslutning i maj måned 2017. Blandt andet er Klatretræet og Blomsterhaven lukket i forbindelse med tilpasning af antallet af dagtilbudspladser. To af de fire institutioner, der aktuelt har den højeste andel af tosprogede børn, har modtaget børn fra netop Klatretræet og Blomsterhaven, herunder også flere tosprogede børn. To af de fire institutioner, der aktuelt har den højeste andel af tosprogede børn, var ikke blandt de fire institutioner, der havde den højeste andel i maj måned 2017.

Efter Kommunalbestyrelsens beslutning om fordeling af tosprogede børn i kommunens daginstitutioner er blevet implementeret, har der ikke været en efterspørgsel efter pladser fra forældre til tosprogede børn, der ville betyde, at andelen af tosprogede børn ville overstige 25%. Evalueringen handler således ikke om, hvorvidt ordningen har medført en

ændring i andelen af tosprogede børn i institutionerne, men alene om, om lederne har oplevet en ændring. Endvidere handler evalueringen om institutionernes eventuelle udfordringer ved at være de fire institutioner med den højeste andel af tosprogede børn i Frederiksberg Kommune.

Samtaler med lederne

Samtalerne med lederne handlede om beslutningen om tilpasningen af pladsanvisningsreglerne, og de eventuelle konsekvenser, den har haft for børnegruppen og pædagogikken i institutionerne. Alle lederne er bekendt med den politiske beslutning om, at pladsanvisningen skal anvise efter, at der maksimalt må være 25% af de indskrevne børn, der har et andet modersmål end dansk.

Ud fra de oplysninger pladsanvisningen har fra forældre, der skriver deres børn op til en daginstitutionsplads, fremgår det, at den procentvise andel af tosprogede børn er faldet i de fire institutioner, siden ordningen trådte i kraft i maj måned 2017. Af samtalerne med lederne fremgår det, at lederne stadig oplever, at der er mange tosprogede børn i deres institution. En af årsagerne kan være, at to af institutionerne, som nævnt, har modtaget mange børn fra Klatretræet og Blomsterhaven. Mange af børnene fra de to institutioner er tosprogede. Inden de modtog børn fra de to institutioner var deres opfattelse, at andelen af tosprogede børn var faldende. Lederne oplever, at der er flere tosprogede børn, end det antal forældrene har angivet, når de har skrevet deres barn på venteliste til en daginstitutionsplads.

Generelt oplever institutionerne fortsat, at alle børn med behov for sprogstimulering bliver tilgodeset, hvis de har sproglige udfordringer. De institutioner, der har en høj andel af tosprogede børn har både før ordningen trådte i kraft, og har fortsat, meget erfaring med pædagogisk praksis i arbejdet med børnene. For eksempel nævner en leder, at det er nødvendigt at arbejde med to pædagogiske spor i hverdagen. Et spor, hvor børn og forældre har brug for mange gentagelser, og et andet spor for børn og forældre, der har anderledes høje forventninger til institutionen. Det bliver også nævnt, at pædagogikken løbende er tilrettelagt efter den børnegruppe, der er på et givet tidspunkt i institutionen, og at det ikke er en udfordring af opretholde en god pædagogisk kvalitet.

Selve sprogstimuleringen af de tosprogede børn, opleves ikke som en udfordring, men det kan derimod den støtte og bistand, tosprogede familier kan have behov for. For eksempel nævner en leder, at forældresamarbejdet fylder meget, og at det er nødvendigt at tale meget konkret og om alle detaljer med forældrene. Forældresamarbejdet tager generelt rigtig lang tid, og det kan være svært at indgå aftaler på grund af de sproglige, men også de kulturelle forskelle. I den kontekst nævner institutionerne, at de havde et godt samarbejde med familiekonsulenterne, der tidligere var ansat forvaltningen, og som hjalp med at forklare forældre med tosprogede børn, hvordan daginstitutioner fungerer i Danmark.

Institutionerne har dog, på hver deres vis, bud på, hvordan de kan løse opgaven; blandt andet har en leder haft succes med at vise billeder til forældrene, i stedet for at skrive; en leder nævner at institutionen har forældre til tosprogede børn i forældrebestyrelsen, og en anden leder holder ind imellem åbent om aftenen for familierne, så de kan høre om de pædagogiske overvejelser personalet har i forhold til for eksempel at lægge børnene til at sove. Projektet har medført, at familierne i institutionen er begyndt at hjælpe hinanden indbyrdes. I det hele taget har lederne meget viden og erfaring, som de gerne vil dele med deres kollegaer.

Der er også to ledere, der har den opfattelse, at der i deres institutioner, er flere etnisk danske børn, som kræver ekstra ressourcer, end i de øvrige institutioner i kommunen. I den sammenhæng kan der være behov at inddrage fagpersoner, som kan bistå med sparring til hele børnegruppen. Helt specifikt nævner de dagtilbudsafdelingens sprogkonsulent.

Der er ikke en ens opfattelse af, om institutionerne er blevet mere attraktive for en bredere kreds af forældre som følge af anvisningsordningen. Desuden er det svært at konkludere, om det er indførelsen af ordningen, eller andre tiltag, der har ændret forældrenes syn på institutionerne. For eksempel er en af institutionerne blevet bygget om, hvilket kan være forklaringen på, at også flere etnisk danske familier søger institutionen. En anden af lederne nævner, at der både før og efter ordningen trådte i kraft, har været en bred kreds af forældre, der har benyttet - og benytter - institutionen. Når forældre besøger institutionen, holder de ikke øje med, om der er mange flersprogede, og det er ikke på det grundlag, forældre vælger institutionen, hvilket er oplevelsen i en af de andre institutioner.

Samtaler med medarbejdere

De medarbejdere, forvaltningen har talt med, er sprogpædagoger i de fire institutioner med den højeste andel af tosprogede børn. Sprogpædagoger er pædagoger, der har været på uddannelse, er specialiseret i sprogarbejde, og som kan gå foran i det sprogpædagogiske arbejde i institutionerne.

Sprogpædagogerne kender alle sammen til ordningen om, at der maksimalt må være en vis procentvis andel af tosprogede børn i de enkelte daginstitutioner. Som det er tilfældet med lederne, oplever pædagogerne heller ikke, at antallet af tosprogede børn i institutionerne er faldet, siden ordningen trådte i kraft i maj måned 2017. To institutioner har, som

nævnt, modtaget tosprogede børn fra de to institutioner, Klatretræet og Blomsterhaven, hvilket ifølge pædagogerne også har indflydelse på den aktuelle andel af tosprogede børn i institutionerne.

Ordningen har ikke betydet, at institutionerne har ændret deres arbejdsmetoder i forhold til at understøtte børnenes sprogudvikling, men en af medarbejderne nævner, at der generelt er kommet mere fokus på børnenes sprog i institutionen. Som det også er beskrevet i den nye dagtilbudslov, bliver der arbejdet med sprog hele dagen i institutionerne og med alle børn, hvad enten de har et eller flere sprog, eller har forskellige former for sprogudfordringer. De tosprogede børn bliver derfor ikke mere tilgodeset, end før ordningen trådte i kraft - alle børn bliver fortsat tilgodeset.

At andelen af tosprogede børn er højere end i de øvrige institutioner i kommunen, synes ikke at have betydning for børnegruppen, men – nævner en af sprogpædagogerne – der er andre omstændigheder end sproget, der har betydning for børnegruppen, for eksempel kulturen. Her nævner de – som lederne – at samarbejdet med forældre til tosprogede børn kræver en større indsats i forhold til samarbejdet med forældre til etnisk danske børn. Så en udfordring er der, men samtidig er det også sprogpædagogernes opfattelse, at medarbejderne anser det for at være inspirerende; blandt andet fordi det er med til at øge medarbejdernes fokus på den inkluderende og differentierede tilgang til praksis.

Pædagogisk har medarbejderne stor fokus på at sætte ord på alt, hvad de foretager sig med børnene, gentagelser, at forklare tingene på mange forskellige måder, og at give de tosprogede børn en-til-en-besked. Det er vigtigt, at børnene har nogle tydelige rammer, og en tydelig hverdag, men det er især, det der er udover arbejdet med sproget, der fylder. For eksempel at fortælle forældrene om, hvordan daginstitutioner fungerer i Danmark, herunder hvordan personalet arbejder med børnene. Forældrene har også behov for at drøfte, hvilke pædagogiske tiltag, det ville være hensigtsmæssigt at gøre hjemme med barnet. Efter sprogpædagogernes opfattelse, er der nogle normer og værdier i Danmark, som er anderledes, end dem de er vant til. Blandt andet drøfter pædagoger og forældre, hvad et barn må, kan og skal, når det går i børnehave. Det bliver også nævnt, at der er situationer, der kan være sværere for et tosproget barn. For eksempel i legerelationer, hvor de kan have svært ved at følge med, når legen udvikler sig, og dermed svært ved at bidrage i legene, og at forstå legenes konstruktioner. Det er opfattelsen, at dette har baggrund i en anderledes eller manglende legekultur i hjemmet.

Sprogpædagogernes oplevelse af, om institutionen i højere grad er attraktiv for en bredere kreds af forældre, end før ordningen trådte i kraft er lige så forskellig som ledernes, men den enkelte sprogpædagog har i store træk samme opfattelse som deres leder.

Interviewguiden, der er benyttet ved interviews af lederne og medarbejderne er vedlagt sagen som bilag.

Survey med forældrebestyrelsen

Forældrebestyrelserne er blevet spurgt til deres holdning til den del af anvisningsreglerne, der vedrører fordelingen af tosprogede børn i daginstitutionerne. To af forældrebestyrelserne oplever ikke, anvisningsordningen har betydet en ændring for børnesammensætningen, og de to andre forældrebestyrelser har ikke kendskab til, om ordningen har haft betydning. En holdning er, at tosprogede børn ikke anses som en udfordring, og at opdelingen ikke virker hensigtsmæssig i forhold til sprogforskning og sprogtiltagelse. En anden holdning er, at det er en udfordring med en høj andel af tosprogede børn i institutionen, da det betyder, der ikke er så mange etnisk danske børn, de kan spejle sig i.

Som lederne og medarbejderne pointerer, mener forældrebestyrelserne generelt, at det er svært at konkludere om indførelsen af anvisningsordningen har betydet, at institutionen er blevet attraktiv for en bredere kreds af forældre, end før ordningen trådte i kraft.

Sprogvurdering i dagtilbudsloven og i Frederiksberg Kommune

I Frederiksberg Kommune bliver der ikke alene arbejdet med tosprogede børns sprogudfordringer, men børn, uanset om de er to-, fler-, eller dansksproget, bliver sprogvurderet i henhold til dagtilbudslovens § 11, hvor det fremgår, at kommunalbestyrelsen har ansvaret for, at der gennemføres en sprogvurdering af børn i alderen omkring 3 år, hvis der er sproglige, adfærdsmæssige eller andre forhold, der giver formodning om, at et barn kan have behov for særlig tilrettelagt sprogstimulering. Formålet med sprogvurdering og sprogstimulering til børn i alderen fra omkring 3 år og indtil skolestart er at sikre, at børn fra en tidlig alder og frem til skolestart får den nødvendige støtte i deres dansksproglige udvikling, så de kan opnå et alderssvarende sprog til at trives og udvikles og få en god overgang til skolen.

I Frederiksberg Kommune er det de sprogansvarlige pædagoger på institutionerne, der foretager sprogvurderingerne. For at varetage den opgave, har de gennemgået et kursus, hvor der er fokus på, hvordan børn tilegner sig sproget, reglerne om sprogvurdering, og den nyeste viden om pædagogiske metoder, som kan understøtte udviklingen af børns sproglige kompetencer.

Sprogpædagogerne foretager sprogvurderingen, når børnene er omkring 3 år. For børn, der har behov for en særlig eller fokuseret sprogindsats i forlængelse af 3-årsvurderingen, foretager de sprogansvarlige pædagoger en fornyet sprogvurdering, når barnet er 4 år og igen ved 5-årsalderen (inden skolestart).

Børn, der ikke er indmeldt i dagtilbud bliver sprogvurderet af sprogkonsulenten i Dagtilbudsafdelingen, så børnenes eventuelle sproglige udfordringer kan blive opdaget, inden de starter i skole. Forældre har pligt til at lade deres barn blive sprogvurderet. De bliver inddraget i sprogvurderingen og i en eventuel sprogstimulering af barnet, hvor de vil få vejledning i, hvordan de kan understøtte barnets sproglige udvikling. Af dagtilbudslovens § 11, stk. 6-8 fremgår det, at kommunen skal give børn, der ikke er i dagtilbud, og som har behov for sprogunderstøttende aktiviteter, et sprogstimulerings tilbud i et dagtilbud 30 timer om ugen.

Sprogvurderingsværktøj

Til at udarbejde sprogvurderingerne benytter dagtilbuddene det elektroniske sprogvurderingsværktøj "Hjernen og Hjertet", som er udviklet af Rambøll. Når børnene har gennemført en sprogvurdering bliver de indplaceret i tre såkaldte udviklingszoner, som karakteriserer det enkelte barns sproglige niveau. De tre zoner er: en generel indsats, en fokuseret indsats og en særlig indsats. Fra 1. januar 2018 blev sprogvurderingsværktøjet opdateret. Blandt andet bliver børnenes scorer bliver inddelt i "talesproglige færdigheder", og i "før-skriftlige færdigheder" i hver af de tre zoner; generel indsats, fokuseret indsats og særlig indsats. Et barns scorer kan være repræsenteret i zonen "generel indsats" under "talesproglige færdigheder" og i zonen "fokuseret indsats" under "før-skriftlige færdigheder".

Antal børn, der er sprogvurderet i Frederiksberg Kommune

I 2018 var der i gennemsnit indskrevet 3.040 antal børnehavebørn i daginstitutionerne i Frederiksberg Kommune.

Af det gennemsnitlige antal børnehavebørn på 3.40 antal børn, kan der være børn, der er blevet sprogvurderet i 2016 og 2017. Disse børn fremgår ikke i tabellen nedenfor. I tabellen fremgår alene antallet af børn, der er sprogvurderet i 2018. Børnene er fordelt i de tre zoner på henholdsvis talesproglige og før-skriftlige færdigheder. Hvis børnene svarer på for få spørgsmål i sprogvurderingen, falder deres resultat ind under "ikke placeret". Det fremgår, at der 2018 i alt er 783 antal børn, der er blevet sprogvurderet.

Zone	Talesproglige færdigheder	Før-skriftlige færdigheder
Generel	444	443
Fokuseret	120	78
Særlig	174	66
Ikke placeret	45	196
I alt	783	783

* Tal for 2018

Nedenfor fremgår antallet af tosprogede børn, der er sprogvurderet fordelt i de tre zoner på henholdsvis talesproglige og før-skriftlige færdigheder. Hvis børnene svarer på for få spørgsmål i sprogvurderingen, falder deres resultat ind under "ikke placeret". Det fremgår, at der 2018 i alt er 145 antal tosprogede børn, der er blevet sprogvurderet.

Zone	Talesproglige færdigheder	Før-skriftlige færdigheder
Generel	44	70
Fokuseret	23	15
Særlig	64	25
Ikke placeret	14	35
I alt	145	145

* Tal for 2018

I skemaet nedenfor fremgår antal sprogvurderede børn og antal tosprogede sprogvurderede børn i årene 2016, 2017 og 2018.

År	Alle sprogvurderede børn	Tosprogede sprogvurderede børn
2016	684	106
2017	803	134
2018	783	145

I perioden 1. januar 2019 til 1. september 2019 er der sprogvurderet 479 antal børn. 93 af dem er tosprogede. I de seneste år er en stor del af det totale antal sprogvurderinger foretaget i løbet af efteråret frem mod daginstitutionernes samtaler med forældrene om børnenes skoleparathed.

Hvis forældre undlader at lade deres barn deltage i sprogvurdering og den efterfølgende sprogstimulering uden gyldig grund, er kommunen forpligtet til at standse børneydelsen. Dette gælder for alle forældre, uanset om barnet er indmeldt i et dagtilbud. Afgørelsen er gældende for det kvartal, der følger efter kvartalet, hvor afgørelsen er truffet. Forvaltningen har ikke registreringer af sådanne tilfælde.

Sammenfatning

Med anvisning efter den model, der er besluttet af Kommunalbestyrelsen i maj måned 2017, er andelen tosprogede børn i kommunens institutioner faldet, og andelen ligger under 25%. I forhold til sprogarbejdet har institutionerne hele tiden haft - og har stadig - fokus på, at alle børn udvikler deres sprog, og at institutionerne er faglig godt rustet til opgaven. Det er også forvaltningens opfattelse, at institutionerne ikke ser det som en isoleret og ekstra ressourcekrævende opgave at arbejde med tosprogede børns sprog. Der, hvor der kan være udfordringer for institutionerne, er i samarbejdet med forældrene, hvor personalet bruger mange ressourcer på at formidle det danske system og de normer, der gælder i institutionen og i samfundet generelt. Personalets arbejde med relationen og samarbejdet med forældrene er en vedvarende indsats, der kræver betydelige ressourcer fra personalet.

Forvaltningen har stor fokus på de fire institutioner med den højeste andel af tosprogede børn. Blandt andet har institutionerne de seneste to år været en del af et projekt i Frederiksberg Kommunes mønsterbryderindsats målrettet børn i potentielt udsatte positioner. Derudover har Kommunalbestyrelsen den 26. august 2019 besluttet, at iværksætte projektet ”Hånd i hånd med forældre” i mønsterbryder regi. Projektets formål er at identificere, opspore og understøtte de udsatte børn og deres familier ved at iværksætte indsatser mellem forældre, en primær pædagog i barnets daginstitution og i tæt samspil med relevante samarbejdspartnere, der har kendskab til familien. I projektet vil der netop være fokus på de mest udsatte børn og familier, på hvordan forældrene kan håndtere forælderrollen og relationen til deres barn, og på et tværfagligt samarbejde omkring familien, så den oplever et trygt og sammenhængende forløb. Projektet vil blive gennemført i de dagtilbud i Frederiksberg Kommune, der på tidspunktet for projektets ansøgning modtog sociale normeringer, og hvor der er flest børn og familier i udsatte positioner. Forvaltningen vil således fortsat være opmærksom på, at der er institutioner med børn og familier, der har behov for ekstra støtte og bistand for at kunne håndtere forælderrollen, og for at kunne klare sig generelt i samfundet.

Sagsfremstilling 16. september og 23. september 2019

Børneudvalget, Magistraten og Kommunalbestyrelsen har i perioden 2014 til 2018 behandlet sager, der vedrører andelen af tosprogede børn i kommunale og selvejende daginstitutioner. Blandt andet besluttede Kommunalbestyrelsen i maj måned 2017, at anvisningen af børn i kommunens daginstitutioner skal ske, så andelen af tosprogede børn i et dagtilbud maksimalt udgør 30 %, dog således at andelen af tosprogede børn i den enkelte institution undtagelsesvis og i perioder kan overstige 30%, konkret i situationer, hvor allerede indmeldte børn har søskende, som har fortrinsret til en plads i samme institution; jf. søskendekriteriet. Kommunalbestyrelsen besluttede endvidere, at denne ordning skal evalueres efter to år med inddragelse af forældrebestyrelser, ledere og medarbejdere i kommunens daginstitutioner. Den procentvise andel der anvises plads efter, blev på Kommunalbestyrelsens møde den 11. november 2018 ændret til 25%.

Den seneste fordeling af tosprogede børn

Forvaltningen har opgjort andelen af tosprogede børn for august måned 2019. De fire institutioner med den højeste andel af tosprogede børn er Solmarken, Stjernen, Planeten og Lindehuset. Ingen af de fire institutioner har en andel af tosprogede børn på 25% eller derover.

I de tidligere sagsfremstillinger var de fire institutioner med den højeste andel Solmarken, Stjernen, Klatretræet og Blomsterhaven. Blomsterhaven og Klatretræet er ikke med i opgørelsen for august måned 2019. Blomsterhaven blev lagt sammen med en anden selvejende institution, Planeten, til én samlet institution 1. januar 2019. Klatretræet lukkede den 1. maj 2019, som følge af budgetforliget for budget 2019.

I tabellen nedenfor fremgår andelen af tosprogede børn i de fire institutioner, der i august måned 2019 har den højeste andel af tosprogede børn.

Institution	Procentvis andel af tosprogede børn
Solmarken	22%
Stjernen	15%
Planeten	13%
Lindehuset	10%

Af tabellen nedenfor fremgår det, at ud af de i alt 42 daginstitutioner har en enkelt institution en andel af tosprogede børn på mellem 20 og 25%. Fire institutioner ikke har nogen tosprogede børn indmeldt i institutionen i august måned 2019. Størsteparten af institutionerne har en procentvis andel tosprogede børn på mellem 1 og 9% af de indmeldte børn i institutionerne.

Procentvis andel af tosprogede børn	Antal institutioner
20-25%	1
15-19%	1
10-14%	2
5-9%	21
1-4%	13
0%	4
I alt	42

* Det specialiserede tilbud Magnoliahuset og dagplejen indgår ikke i opgørelsen

Hvor mange forældre oplyser, dansk er hovedsproget i hjemmet

Forældre bliver anmodet om at angive, om dansk er hovedsproget i hjemmet, når de skriver deres barn på venteliste til en daginstitutionsplads. Ud fra denne oplysning sker der en anvisning af pladser, så beslutningen om at andelen af tosprogede børn i den enkelte daginstitution maksimalt kan udgøre 25%, bliver opfyldt.

Siden maj måned 2017 er der skrevet 3.165 antal børn på venteliste til en daginstitution. 472 forældrepar, svarende til 15%, har svaret, at de har et andet sprog end dansk som modersmål, 83% svarer, at dansk er modersmål i hjemmet. 2% har oplyst, at de ikke ønsker at svare. Fordelingen af besvarelserne fremgår af skemaet nedenfor.

Kategori	Antal børn	Procentvis andel
Andet end dansk som modersmål	472	15%
Dansk som modersmål	2.633	83%
Ej oplyst	60	2%
I alt	3.165	100%

Evaluerings af ordningen med inddragelse af forældrebestyrelser, ledere og medarbejdere

På baggrund af Kommunalbestyrelsens beslutning i maj 2017 om at evaluere anvisningsordningen ved at inddrage forældrebestyrelser, ledere og medarbejdere, har forvaltningen talt med ledere og medarbejdere i de fire institutioner med den højeste andel af tosprogede børn i august måned 2019. Forvaltningen har inddraget forældrebestyrelserne gennem en surveyundersøgelse.

Billedet af fordelingen af tosprogede børn i kommunens daginstitutioner har ændret sig, siden Kommunalbestyrelsens beslutning i maj måned 2017. Blandt andet er Klatretræet og Blomsterhaven lukket i forbindelse med tilpasning af antallet af dagtilbudspladser. To af de fire institutioner, der aktuelt har den højeste andel af tosprogede børn, har modtaget børn fra netop Klatretræet og Blomsterhaven, herunder også flere tosprogede børn. To af de fire institutioner, der aktuelt har den højeste andel af tosprogede børn, var ikke blandt de fire institutioner, der havde den højeste andel i maj måned 2017.

Efter Kommunalbestyrelsens beslutning om fordeling af tosprogede børn i kommunens daginstitutioner er blevet implementeret, har der ikke været en efterspørgsel efter pladser fra forældre til tosprogede børn, der ville betyde, at

andelen af tosprogede børn ville overstige 25%. Evalueringen handler således ikke om, hvorvidt ordningen har medført en ændring i andelen af tosprogede børn i institutionerne, men alene om, om lederne har oplevet en ændring. Endvidere handler evalueringen om institutionernes eventuelle udfordringer ved at være de fire institutioner med den højeste andel af tosprogede børn i Frederiksberg Kommune.

Samtaler med lederne

Samtalerne med lederne handlede om beslutningen om tilpasningen af pladsanvisningsreglerne, og de eventuelle konsekvenser, den har haft for børnegruppen og pædagogikken i institutionerne. Alle lederne er bekendt med den politiske beslutning om, at pladsanvisningen skal anvise efter, at der maksimalt må være 25% af de indskrevne børn, der har et andet modersmål end dansk.

Ud fra de oplysninger pladsanvisningen har fra forældre, der skriver deres børn op til en daginstitutionsplads, fremgår det, at den procentvise andel af tosprogede børn er faldet i de fire institutioner, siden ordningen trådte i kraft i maj måned 2017. Af samtalerne med lederne fremgår det, at lederne stadig oplever, at der er mange tosprogede børn i deres institution. En af årsagerne kan være, at to af institutionerne, som nævnt, har modtaget mange børn fra Klatretræet og Blomsterhaven. Mange af børnene fra de to institutioner er tosprogede. Inden de modtog børn fra de to institutioner var deres opfattelse, at andelen af tosprogede børn var faldende. Lederne oplever, at der er flere tosprogede børn, end det antal forældrene har angivet, når de har skrevet deres barn på venteliste til en daginstitutionsplads.

Generelt oplever institutionerne fortsat, at alle børn med behov for sprogstimulering bliver tilgodeset, hvis de har sproglige udfordringer. De institutioner, der har en høj andel af tosprogede børn har både før ordningen trådte i kraft, og har fortsat, meget erfaring med pædagogisk praksis i arbejdet med børnene. For eksempel nævner en leder, at det er nødvendigt at arbejde med to pædagogiske spor i hverdagen. Et spor, hvor børn og forældre har brug for mange gentagelser, og et andet spor for børn og forældre, der har anderledes høje forventninger til institutionen. Det bliver også nævnt, at pædagogikken løbende er tilrettelagt efter den børnegruppe, der er på et givet tidspunkt i institutionen, og at det ikke er en udfordring af opretholde en god pædagogisk kvalitet.

Selve sprogstimuleringen af de tosprogede børn, opleves ikke som en udfordring, men det kan derimod den støtte og bistand, tosprogede familier kan have behov for. For eksempel nævner en leder, at forældresamarbejdet fylder meget, og at det er nødvendigt at tale meget konkret og om alle detaljer med forældrene. Forældresamarbejdet tager generelt rigtig lang tid, og det kan være svært at indgå aftaler på grund af de sproglige, men også de kulturelle forskelle. I den kontekst nævner institutionerne, at de havde et godt samarbejde med familiekonsulenterne, der tidligere var ansat forvaltningen, og som hjalp med at forklare forældre med tosprogede børn, hvordan daginstitutioner fungerer i Danmark.

Institutionerne har dog, på hver deres vis, bud på, hvordan de kan løse opgaven; blandt andet har en leder haft succes med at vise billeder til forældrene, i stedet for at skrive; en leder nævner at institutionen har forældre til tosprogede børn i forældrebestyrelsen, og en anden leder holder ind imellem åbent om aftenen for familierne, så de kan høre om de pædagogiske overvejelser personalet har i forhold til for eksempel at lægge børnene til at sove. Projektet har medført, at familierne i institutionen er begyndt at hjælpe hinanden indbyrdes. I det hele taget har lederne meget viden og erfaring, som de gerne vil dele med deres kollegaer.

Der er også to ledere, der har den opfattelse, at der i deres institutioner, er flere etnisk danske børn, som kræver ekstra ressourcer, end i de øvrige institutioner i kommunen. I den sammenhæng kan der være behov at inddrage fagpersoner, som kan bistå med sparring til hele børnegruppen. Helt specifikt nævner de dagtilbudsafdelingens sprogkonsulent.

Der er ikke en ens opfattelse af, om institutionerne er blevet mere attraktive for en bredere kreds af forældre som følge af anvisningsordningen. Desuden er det svært at konkludere, om det er indførelsen af ordningen, eller andre tiltag, der har ændret forældrenes syn på institutionerne. For eksempel er en af institutionerne blevet bygget om, hvilket kan være forklaringen på, at også flere etnisk danske familier søger institutionen. En anden af lederne nævner, at der både før og efter ordningen trådte i kraft, har været en bred kreds af forældre, der har benyttet - og benytter - institutionen. Når forældre besøger institutionen, holder de ikke øje med, om der er mange flersprogede, og det er ikke på det grundlag, forældre vælger institutionen, hvilket er oplevelsen i en af de andre institutioner.

Samtaler med medarbejdere

De medarbejdere, forvaltningen har talt med, er sprogpædagoger i de fire institutioner med den højeste andel af tosprogede børn. Sprogpædagoger er pædagoger, der har været på uddannelse, er specialiseret i sprogarbejde, og som kan gå foran i det sprogpædagogiske arbejde i institutionerne.

Sprogpædagogerne kender alle sammen til ordningen om, at der maksimalt må være en vis procentvis andel af tosprogede børn i de enkelte daginstitutioner. Som det er tilfældet med lederne, oplever pædagogerne heller ikke, at antallet af

tosprogede børn i institutionerne er faldet, siden ordningen trådte i kraft i maj måned 2017. To institutioner har, som nævnt, modtaget tosprogede børn fra de to institutioner, Klatretræet og Blomsterhaven, hvilket ifølge pædagogerne også har indflydelse på den aktuelle andel af tosprogede børn i institutionerne.

Ordnningen har ikke betydet, at institutionerne har ændret deres arbejdsmetoder i forhold til at understøtte børnenes sprogudvikling, men en af medarbejderne nævner, at der generelt er kommet mere fokus på børnenes sprog i institutionen. Som det også er beskrevet i den nye dagtilbudslov, bliver der arbejdet med sprog hele dagen i institutionerne og med alle børn, hvad enten de har et eller flere sprog, eller har forskellige former for sprogudfordringer. De tosprogede børn bliver derfor ikke mere tilgodeset, end før ordningen trådte i kraft - alle børn bliver fortsat tilgodeset.

At andelen af tosprogede børn er højere end i de øvrige institutioner i kommunen, synes ikke at have betydning for børnegruppen, men – nævner en af sprogpædagogerne – der er andre omstændigheder end sproget, der har betydning for børnegruppen, for eksempel kulturen. Her nævner de – som lederne – at samarbejdet med forældre til tosprogede børn kræver en større indsats i forhold til samarbejdet med forældre til etnisk danske børn. Så en udfordring er der, men samtidig er det også sprogpædagogernes opfattelse, at medarbejderne anser det for at være inspirerende; blandt andet fordi det er med til at øge medarbejdernes fokus på den inkluderende og differentierede tilgang til praksis.

Pædagogisk har medarbejderne stor fokus på at sætte ord på alt, hvad de foretager sig med børnene, gentagelser, at forklare tingene på mange forskellige måder, og at give de tosprogede børn en-til-en-besked. Det er vigtigt, at børnene har nogle tydelige rammer, og en tydelig hverdag, men det er især, det der er udover arbejdet med sproget, der fylder. For eksempel at fortælle forældrene om, hvordan daginstitutioner fungerer i Danmark, herunder hvordan personalet arbejder med børnene. Forældrene har også behov for at drøfte, hvilke pædagogiske tiltag, det ville være hensigtsmæssigt at gøre hjemme med barnet. Efter sprogpædagogernes opfattelse, er der nogle normer og værdier i Danmark, som er anderledes, end dem de er vant til. Blandt andet drøfter pædagoger og forældre, hvad et barn må, kan og skal, når det går i børnehave. Det bliver også nævnt, at der er situationer, der kan være sværere for et tosproget barn. For eksempel i legerelationer, hvor de kan have svært ved at følge med, når legen udvikler sig, og dermed svært ved at bidrage i legene, og at forstå legenes konstruktioner. Det er opfattelsen, at dette har baggrund i en anderledes eller manglende legekultur i hjemmet.

Sprogpædagogernes oplevelse af, om institutionen i højere grad er attraktiv for en bredere kreds af forældre, end før ordningen trådte i kraft er lige så forskellig som ledernes, men den enkelte sprogpædagog har i store træk samme opfattelse som deres leder.

Interviewguiden, der er benyttet ved interviews af lederne og medarbejderne er vedlagt sagen som bilag.

Survey med forældrebestyrelsen

Forældrebestyrelserne er blevet spurgt til deres holdning til den del af anvisningsreglerne, der vedrører fordelingen af tosprogede børn i daginstitutionerne. To af forældrebestyrelserne oplever ikke, anvisningsordningen har betydet en ændring for børnesammensætningen, og de to andre forældrebestyrelser har ikke kendskab til, om ordningen har haft betydning. En holdning er, at tosprogede børn ikke anses som en udfordring, og at opdelingen ikke virker hensigtsmæssig i forhold til sprogforskning og sprogtilegnelse. En anden holdning er, at det er en udfordring med en høj andel af tosprogede børn i institutionen, da det betyder, der ikke er så mange etnisk danske børn, de kan spejle sig i.

Som lederne og medarbejderne pointerer, mener forældrebestyrelserne generelt, at det er svært at konkludere om indførelsen af anvisningsordningen har betydet, at institutionen er blevet attraktiv for en bredere kreds af forældre, end før ordningen trådte i kraft.

Sammenfatning

Med anvisning efter den model, der er besluttet af Kommunalbestyrelsen i maj måned 2017, er andelen tosprogede børn i kommunens institutioner faldet, og andelen ligger under 25%. I forhold til sprogarbejdet har institutionerne hele tiden haft - og har stadig - fokus på, at alle børn udvikler deres sprog, og at institutionerne er faglig godt rustet til opgaven. Det er også forvaltningens opfattelse, at institutionerne ikke ser det som en isoleret og ekstra ressourcekrævende opgave at arbejde med tosprogede børns sprog. Der, hvor der kan være udfordringer for institutionerne, er i samarbejdet med forældrene, hvor personalet bruger mange ressourcer på at formidle det danske system og de normer, der gælder i institutionen og i samfundet generelt. Personalets arbejde med relationen og samarbejdet med forældrene er en vedvarende indsats, der kræver betydelige ressourcer fra personalet.

Forvaltningen har stor fokus på de fire institutioner med den højeste andel af tosprogede børn. Blandt andet har institutionerne de seneste to år været en del af et projekt i Frederiksberg Kommunes mønsterbryderindsats målrettet børn i potentielt udsatte positioner. Derudover har Kommunalbestyrelsen den 26. august 2019 besluttet, at iværksætte projektet "Hånd i hånd med forældre" i mønsterbryder regi. Projektets formål er at identificere, opspore og understøtte de udsatte

børn og deres familier ved at iværksætte indsatser mellem forældre, en primær pædagog i barnets daginstitution og i tæt samspil med relevante samarbejdspartnere, der har kendskab til familien. I projektet vil der netop være fokus på de mest udsatte børn og familier, på hvordan forældrene kan håndtere forælderrollen og relationen til deres barn, og på et tværfagligt samarbejde omkring familien, så den oplever et trygt og sammenhængende forløb. Projektet vil blive gennemført i de dagtilbud i Frederiksberg Kommune, der på tidspunktet for projektets ansøgning modtog sociale normeringer, og hvor der er flest børn og familier i udsatte positioner. Forvaltningen vil således fortsat være opmærksom på, at der er institutioner med børn og familier, der har behov for ekstra støtte og bistand for at kunne håndtere forælderrollen, og for at kunne klare sig generelt i samfundet.

Økonomi

Ingen

Borgmesterpåtegning

Nej

Behandling

Børneudvalget

Historik

Børneudvalget_2018-21, 16. september 2019, pkt. 119:

Børne- og Ungeområdet indstiller,

1. at udvalget tager til efterretning, at anvisningen af børn i kommunens daginstitutioner sker, så andelen af tosprogede børn i et dagtilbud maksimalt udgør 25%, dog således at andelen af tosprogede børn i den enkelte institution undtagelsesvis og i perioder kan overstige 25%, konkret i situationer, hvor allerede indmeldte børn har søskende, som har fortrinsret til en plads i samme institution; jf. søskendekriteriet
2. at udvalget tager oversigten over antal forældre, der besvarer spørgsmålet om, hvilket modersmål de taler hjemme, til efterretning
3. at udvalget tager evalueringen blandt forældrebestyrelser, ledere og medarbejdere i de fire daginstitutioner med den aktuelt højeste andel af tosprogede børn, til efterretning.

Udsat.

Bilag

Bilag 1a. Spørgsmål til ledere

Bilag 1b. Spørgsmål til medarbejdere

Bilag 2. Sprog vurderinger per institution 2018

Punkt 143: Beredskabsplan og handleguide ved overgreb mod børn og unge

27.24.00-A26-1-19

Resume

Beredskabsplanen vedr. overgreb mod børn og unge er senest godkendt i forbindelse med, at Kommunalbestyrelsen den 22. februar 2016 sendte den Sammenhængende Børnepolitik i høring. Beredskabsplanen indgik som et bilag til Den Sammenhængende Børnepolitik. Kommunalbestyrelsen skal revidere beredskabet løbende efter behov dog med maksimalt fire års intervaller. Der er derfor udarbejdet vedhæftede opdaterede Beredskabsplan med henblik på politisk godkendelse i fagudvalg, Magistrat og Kommunalbestyrelse.

Beslutning

Børneudvalget indstiller, at Beredskabsplanen og handleguiden ved overgreb mod børn og unge godkendes.

Indstilling

Børne- og Ungeområdet indstiller at Beredskabsplanen og handleguiden ved overgreb mod børn og unge godkendes og oversendes til behandling i Magistraten og Kommunalbestyrelsen.

Sagsfremstilling

Beredskabsplanen retter sig mod alle medarbejdere og ledere i Frederiksberg Kommune, når en del af deres arbejde består i at have kontakt med børn og unge under 18 år.

Beredskabsplanens formål er at sikre, at medarbejdere og ledere kender til egen rolle og ansvar og ved, hvordan man skal håndtere en situation, hvor der opstår en bekymring, mistanke eller viden om, at et barn eller en ung udsættes for vold eller seksuelle overgreb, samt at der i behandlingen af sagen er et særligt fokus på at sikre at både barnets og den eventuelt mistænkte retssikkerhed respekteres og overholdes.

Der har ved revisionen af Beredskabsplanen været fokus på at kvalificere:

- læsevejledningen
- underretningspligten
- handleveje i forhold til hvem mistanken retter sig mod
- implementeringen i Børne- og Ungeområdet
- opdatere bilagsdelen

Beredskabsplanen anviser konkrete handlemuligheder og formidler viden om forebyggelse, tegn og reaktioner i forhold til overgreb og beskriver, hvordan der skal reageres, når man får viden eller mistanke om, at et barn eller en ung udsættes for overgreb.

Beredskabsplanen formidler herudover kommunens organisering på området og skal bidrage til at skabe et fælles vidensgrundlag for arbejdet med forebyggelse af overgreb i kommunens skoler, dagtilbud og døgntilbud.

De enkelte kommunale og selvejende tilbud skal på baggrund af Beredskabsplanen sikre, at der blandt medarbejdere bliver sat fokus på kendskab til beredskabsplanen samt værdier og normer i det forebyggende arbejde, så der skabes et trykt miljø, hvor børn og unge ikke udsættes for vold og seksuelle overgreb.

Dette arbejde skal afspejles i et lokalt beredskab på hver institution, skole mv. i form af et sæt politikker, regler, procedurer eller arbejdsgange, der danner grundlag for det forebyggende og opsporende arbejde i det enkelte tilbud og ved behov for underretning.

For at understøtte udbredelsen af budskaberne i den enkelte organisation er der i Beredskabets bilagsdel henvist til SISO - Videnscentret for Sociale Indsatser ved Vold og Seksuelle Overgreb mod børn, som yder rådgivning og konsulentbistand til kommuner. Ligesom der er henvist til udgivelser fra Socialstyrelsen om emnet.

Økonomi

ingen

Borgmesterpåtegning

ingen

Behandling

Sundheds- og Forebyggelsesudvalget, Børneudvalget, Undervisningsudvalget, Magistraten og Kommunalbestyrelsen

Bilag

Beredskabsplan oktober 2019

Punkt 144: Forelæggelse af høringsvar til Handicappolitikens Handleplan 2020

27.00.00-P22-1-18

Resume

Udkast til Handicappolitikens Handleplan 2020 fremlægges med høringsvar fra relevante fagudvalg: Arbejdsmarkeds- og Uddannelsesudvalget, By- og Miljøudvalget, Børneudvalget, Kultur- og Fritidsudvalget og Sundheds- og Forebyggelsesudvalget samt Handicaprådet. Der er i høringsprocessen ikke indkommet bemærkninger til handleplanen fra de respektive fagudvalg. Handicaprådet har indgivet høringsvar, som bliver gennemgået med forvaltningens kommentarer. Handicaprådets høringsvar har ikke givet anledning til at udarbejde nyt udkast til Handicappolitikens Handleplan 2020. Sagen forelægges med henblik på drøftelse af Handicaprådets høringsvar forud for handleplanens endelige godkendelse i Socialudvalget den 25. november 2019.

Beslutning

Børneudvalget drøftede Handicaprådets høringsvar til Handicappolitikens Handleplan 2020 og havde ingen bemærkninger.

Indstilling

Social-, Sundheds- og Arbejdsmarkedsområdet indstiller, at udvalget drøfter Handicaprådets høringsvar til Handicappolitikens Handleplan 2020 forud for handleplanens endelige godkendelse i Socialudvalget den 25. november 2019.

Sagsfremstilling

Socialudvalget besluttede den 16. september 2019 (pkt. 84) at sende udkast til Handicappolitikens Handleplan 2020 i høring i Arbejdsmarkeds- og Uddannelsesudvalget, By- og Miljøudvalget, Børneudvalget, Kultur- og Fritidsudvalget og Sundheds- og Forebyggelsesudvalget samt Handicaprådet. Sagen er behandlet i de respektive fagudvalg den 23. september 2019. Som besluttet på Socialudvalgets møde den 16. september 2019 forelægges høringsvar til Handicappolitikens Handleplan 2020 for de respektive udvalg.

Der er i høringsprocessen ikke indkommet bemærkninger fra fagudvalgene. Handicaprådet har afgivet høringsvar, der er vedlagt som bilag 1. Svaret har ikke givet anledning til at revidere udkast til Handicappolitikens Handleplan 2020 (bilag 2).

Handicaprådet udtrykker i deres høringsvar en overordnet tilfredshed med udkast til Handicappolitikens Handleplan 2020 og ser gerne, at de holdes orienteret om udformningen og resultaterne af de enkelte indsatser. Handicaprådet fremhæver tre områder, hvor rådet ser muligheder for at styrke handleplanen:

Det drejer sig om samtalegruppe for forældre til et barn med et handicap (Indsats 1), hvor rådet anbefaler, at der etableres grupper for søskende i et omfang, der ikke allerede dækkes af de enkelte handicaporganisationer. Etablering af søskendegrupper vil være et nyt tilbud på børnehandicapområdet. Det er forvaltningens vurderingen, at det i forhold til en stillingtagen om etablering af et sådant tilbud vil være relevant at undersøge behov og tilhørende ressourcebehov. Forvaltningen vil således undersøge behov og ressourcebehov i forhold til eventuel etablering af søskendegrupper i forbindelse med en kommende handleplan for 2021.

Handicaprådet anbefaler, at indsats 13 i handleplanen, om at nedbryde tabuerne, udvides med flere aktiviteter ud over det eksisterende introduktionsbrev til uddannelsesinstitutionerne. Forvaltningen ser dialogen med uddannelsesinstitutionerne som en helt central opgave for at øge synligheden og kendskabet til de kompenserende ordninger på uddannelsesinstitutionerne. I introduktionsbrevet orienteres uddannelsesinstitutionerne om de kompenserende ordninger og om, at kommunen står til rådighed for vejledning samt oplæg med mere. Indsatsen indgår som en del af et i forvejen tæt samarbejde og dialog med uddannelsesstederne, og spiller sammen med en bred vifte af tiltag, som skal hjælpe borgere med handicap til at gennemføre en uddannelse. Forvaltningen vurderer således ikke, at der er behov for yderligere aktiviteter.

Endelige ser Handicaprådet gerne en større opmærksomhed på tilgængelighed til fritidsaktiviteter, som omfatter mere end sundhed og motion, f.eks. hele aftenskole- og kulturområdet. Forvaltningen har fokus på at borgere med handicap skal kunne tage del i kultur- og fritidslivet på lige fod med andre. F.eks. oppebærer aftenskolernes handicaphold, folkeoplysende handicapforeninger og folkeoplysende foreningers handicaphold forøgede tilskud til deres aktiviteter

(ikke lovbundet), ligesom der også ydes ikke lovbundne tilskud til transport af handicappedes deltagelse i aftenskoleundervisning. Herudover sikres det, hvor det er muligt, at der er adgang og tilgængelighed for handicappede til de kommunale anlæg og faciliteter. Disse tiltag er beskrevet mere detaljeret i indledende afsnit til Handicappolitikens Handleplan 2020, som beskriver kerneindsatser på forvaltningsområderne.

Forvaltningen har, som det fremgår af ovenstående, ikke fundet anledning til justeringer i udkast til Handicappolitikens Handleplan 2020 i henhold til bemærkningerne i Handicaprådets høringssvar. Forvaltningen vil i forbindelse med den kommende handleplan for Handicappolitikken 2021 også være i tæt dialog med handicaprådet om bemærkningerne.

Økonomi

Sagen har ingen bevillingsmæssige konsekvenser.

Borgmesterpåtegning

Nej

Behandling

Socialudvalget, Arbejdsmarkeds- og Uddannelsesudvalget, Børneudvalget, Sundheds- og Forebyggelsesudvalget den 28. oktober 2019 samt Kultur- og Fritidsudvalget og By- og Miljøudvalget den 18. november 2019

Bilag

Bilag 1 Handicaprådets høringssvar Handleplan Handicappol. 2020

Bilag 2 Handicappolitikens Handleplan 2020. Efter høringssvar

Punkt 145: Status vedr. Ungdomscenteret Allegården

27.30.00-G01-5-19

Resume

Kommunalbestyrelsen besluttede i sit møde den 8. april 2019 sag nr. 103, at der med virkning fra 1. september 2019 indgås en ny driftsoverenskomst med den selvejende institution Ungdomscenter Allegården ved institutionens bestyrelse og Frederiksberg Kommune med henblik på drift og udvikling af Ungdomscenteret Allégården. Sagen forlægges nu med henblik på orientering om underskrevet driftsoverenskomst, præsentation af ny forstander og status på tilbuddet.

Beslutning

Udsat efter drøftelse.

Indstilling

Børne- og Ungeområdet indstiller

1. at status vedr. Ungdomscenteret Allégården tages til efterretning
2. at en ny status forelægges i foråret 2020

Sagsfremstilling

Alle Ungdomscenteret Allégårdens aktiviteter er foråret 2019 blevet samlet på Frederiksberg Alle 48, 1820 Frb. C i takt med, at Ungdomspensionsafdelingens døgnpladser er afviklet jf. Kommunalbetyrelsens beslutning den 12. november 2018.

Den 1. september 2019 er alle tilbud jf. driftsoverenskomsten samlet på Frederiksberg Alle 48, i en kommunalt ejet ejendom. Den underskrevne driftsoverenskomst og vedtægterne for Ungdomscenter Allégården vedlægges som bilag til orientering.

I forlængelse af den nye driftsoverenskomst er der pr. 1. september ansat en ny forstander til at lede og udvikle Ungdomscenter Allégården.

Et enigt ansættelsesudvalg bestående af Foreningen Livsværk, medarbejdere fra Ungdomscenter Allégården og Frederiksberg Kommune pegede på Christian Alvang Jespersen som forstander.

Christian Alvang Jespersen tiltrådte den 1. september 2019 som forstander og kommer fra en stilling som Områdeleder for Ungehuset i Gladsaxe Kommune.

Christian Alvang Jespersen er 39 år og uddannet pædagog i 2003 og har diplomuddannelser i henholdsvis ledelse fra 2017 og pædagogisk psykologi fra 2013. Christian Alvang Jespersen har siden 2003 arbejdet med unge og unge voksne, der har haft behov for særlig støtte og repræsenterer et bredt erfaringsgrundlag i forhold planlægning, økonomi, Allégårdens målgruppe samt erfaring med omstrukturering/udvikling af tilbud. Christian Alvang Jespersen har fungeret i forskellige ledelsesfunktioner siden 2013 og frem til dato.

Der vil i efteråret 2019 være fokus på at skabe en samlet institution, hvor alle medarbejdernes store og brede viden og kompetencer kommer i spil i forhold til Ungdomscenteret nuværende og fremadrettede samlede opgaveløsning.

Udvalget vil få forelagt en fornyet status i foråret 2020 - når driften af institutionen i nye organisatoriske rammer har udviklet sig yderligere.

Økonomi

Ingen

Borgmesterpåtegning

Nej

Bilag

Driftsoverenskomst Ungdomscenteret pr. 1. september 2019

Vedtægter Ungdomscentret Allegården 1. september 2019

Punkt 146: Program for studietur til Oslo

00.05.00-G01-6-18

Resume

Program for Børneudvalgets studietur til Oslo i perioden 30. oktober 2019 til 1. november 2019 til orientering.

Beslutning

Børneudvalget tog orienteringen til efterretning.

Indstilling

Børne- og Ungeområdet indstiller at Børneudvalget tager orienteringen til efterretning.

Sagsfremstilling

Til orientering er programmet for Børneudvalgets studietur til Oslo i perioden 30. oktober 2019 til 1. november 2019 blevet tilpasset og afkortet, således at udvalget kan være tilbage i København fredag eftermiddag i stedet for sent fredag aften.

Programmet udleveres på udvalgsmødet den 28. oktober 2019, ligesom det sendes til hver enkelt deltager inkl. rejsedokumentation (fly og hotel booking).

På turen deltager følgende udvalgsmedlemmer:

Laura Lindahl (LA)
Alexandra Lytting B Dessoy (C)
Merete Hildebrandt (C)
Sine Heltberg (A)
Malte Mathies Løcke (A)

Derudover deltager følgende personer:

Direktør Inger Andersen
Afdelingschef Helle Østergaard Stisen
Afdelingschef Dennis Danielsen
Arrangør Ian Kirkedal Nielsen, Realize

Der er afgang fra Cph. lufthavn med Norwegian Air onsdag den 30. oktober 2019 kl. 7.30. Hjemrejse fra Oslo fredag den 1. november 2019 kl. 13.45.

Rejsedokumentation (fly og hotel booking) er sendt til hver enkelt deltager på email, men sendes igen i en samlet pakke inden afrejse.

HUSK at medbringe rejsedokumentationen samt pas.

Deltagerkredsen mødes ved gaten. Hver enkelt deltager sørger således selv for at tjekke bagage ind og komme igennem security.

Økonomi

Ingen

Borgmesterpåtegning

Nej

Behandling

Børneudvalget den 28. oktober 2019

Punkt 147: Åbne friarealer 2019

04.08.00-A26-2-18

Resume

Udvalgene har hvert år siden 2012 fået en redegørelse for forløbet af sommeren på de åbne friarealer og væsentlige tiltag i perioden. I denne sag gives en redegørelse for sommeren 2019. Endvidere anmodes udvalget om, at tiltræde den nuværende praksis for Frederiksberg Idræts Union (FIU) anvisning af tid på de fire kunstgræsbaner ved skolerne til foreninger der er godkendt under Frederiksbergordningen.

Beslutning

Børneudvalget tog orienteringen til efterretning.

Indstilling

Børne- og Ungeområdet indstiller, at

1. Børneudvalget tager orienteringen til efterretning
 2. Undervisningsudvalget tager orienteringen til efterretning
 3. Undervisningsudvalget tiltræder at FIU kan anvise klubberne træningstider på skolernes kunstgræsbaner på uændrede vilkår som indebærer, at:
 - a) Skolen på Duevej i tidsrummet 17.00-20.00 på hverdage og 10.00-18.00 på søn- og helligdage. Lysanlæg kan anvendes af foreningerne frem til klokken 20.00. Foreningerne kan ikke råde over 11-mands målene.
 - b) Skolen på La Cours Vej i tidsrummet 17.00-21.00 på hverdage og 10.00-18.00 på søn- og helligdage. Lysanlæg kan anvendes af foreningerne frem til klokken 20.00. Foreningerne kan ikke råde over 11-mands målene.
- c) Lindevangskolen og Søndermarkskolen i tidsrummet 17.00-21.00 på hverdage og 10.00-18.00 på søn- og helligdage. Lysanlæg kan anvendes af alle i banens åbningstid. Foreningerne kan råde over 11-mands målene

Sagsfremstilling

Udvalgene har hvert år siden 2012 fået en redegørelse om de åbne friarealer, senest i møderne 20. august 2018 (Sag 153), hvori forløbet af sommeren, væsentlige hændelser og særlige opmærksomhedspunkter indgår ligesom det aktuelle antal henvendelser opgøres.

Baggrund

Kommunalbestyrelsen har med de åbne friarealer ønsket, at forbedre børn og unges udfoldelsesmuligheder på Frederiksberg, der er blandt Nordeuropas tættest bebyggede områder. Det sker ved at stille friarealer ved kommunens institutioner til rådighed for foreninger der er godkendt efter 'Frederiksbergordningen' og for borgerne i almindelighed. Særligt kunstgræsbanerne ved Søndermarkskolen, Lindevangskolen, Skolen på La Cours Vej og Skolen på Duevej er populære og anvendes intensivt. Klubbernes adgang til friarealerne understøtter aftalen om 'Bevæg Dig For Livet - Frederiksberg' som blev indgået mellem Frederiksberg Kommune, DIF, DGI og DGI Storkøbenhavn den 12. oktober 2017. Aftalen løber frem til 31. december 2022.

Fordelingen af banetider varetages af Frederiksberg Idræts Union (FIU) jævnfør beslutning i Magistratens møde 28. august 2017 (Sag 362).

Børneudvalget besluttede den 8. februar 2010 (Sag 10), at friarealerne ved to daginstitutioner åbnes permanent fra 1. marts 2010. Undervisningsudvalget besluttede samme dag (Sag 12) at friarealerne ved fem skoler og én klub åbnes permanent fra 1. marts 2010. Det skete efter en forudgående forsøgsordning.

Efterfølgende er friarealerne ved yderligere seks skoler åbnet, således at ordningen med åbne friarealer i dag omfatter 13 friarealer. Friarealer og rammer for brugen af dem kan ses på www.frederiksberg.dk/friarealer. Åbningen er sket efter forudgående høring af brugerbestyrelserne ved de berørte institutioner. Åbent friareal forudsætter, at plangrundlaget muliggør åbning. Institutionerne kompenseres økonomisk, således at de åbne friarealer ikke belaster institutionens kerneydelse. Temalokalplanerne 158 og 158a, Lokalplanerne 201 og 204 samt Kommuneplantillæg 10 rummer den planmæssige hjemmel til, at åbne friarealerne. Kommunalbestyrelsen tiltrådte 25. februar 2019 (Sag 58) at friarealerne ved Skolen på Grundtvigsvej gøres tilgængelige som åbne friarealer.

Undervisningsudvalget besluttede den 23. august 2010 (Sag 100) åbningstiderne for friarealerne. Udvalget drøftede den 22. september 2014 (Sag 139) særskilt åbningstiden for kunstgræsbanen ved Skolen på La Cours Vej og besluttede at

fastholde denne på klokken 21 på hverdage. Frederiksberg Kommune har som myndighed den 20. maj 2014 meddelt påbud efter miljøbeskyttelseslovens § 42 stk. 3 om afhjælpende foranstaltninger til begrænsning af støjgener fra boldbanen ved Skolen på La Cours Vej som indebærer en supplerende regulering af anvendelsen.

Kommunalbestyrelsen godkendte den 27. januar 2014 (Sag 20) skiltningen ved de åbne friarealer. Skiltningen er udarbejdet i samarbejde med Københavns Politi.

Friarealerne udvikles løbende for at imødekomme brugernes behov. Kommunalbestyrelsen tiltrådte den 23. april 2012 (Sag 102) at der etableres belysning på kunstgræsbanerne ved Søndermarksskolen og Lindevangsskolen. Den 16. juni 2014 besluttede Kommunalbestyrelsen (Sag 192) at etablere støjhegn ved kunstgræsbanen på Skolen på La Cours Vej og efterfølgende med aftale om Frederiksberg Kommunes budget for 2017 at etablere støjhegn ved kunstgræsbanen på Skolen på Duevej. Kommunalbestyrelsen tiltrådte 26. februar 2018 (Sag 27) opgradering af kunstgræsbanerne ved fire skoler herunder etablering af belysning på banerne ved Skolen på La Cours Vej og Skolen på Duevej, således at alle fire baner fremover har belysningsanlæg. Den aktive TV-overvågning af friarealerne opkoblet på Frederiksberg Kommunes Vagtcentral udbygges løbende.

Åbningstider

Banerne er beliggende i tæt bebyggede områder. De af Undervisningsudvalget fastsatte åbningstider afspejler en afvejning mellem, på den ene side at skabe de bedst mulige udfoldelsesmulighed for frederiksbergborgerne, og hensynet til nærliggende naboer. Åbningstiderne er fastsat til tidsrummet 17.00-21.00 på hverdage og 10.00-18.00 på søn- og helligdage, med den undtagelse at kunstgræsbanen ved Skolen på Duevej kun er tilgængelig frem til klokken 20.00.

De fastlagte åbningstider regulerer offentlighedens adgang til de åbne friarealer, der i Miljøbeskyttelsesloven betegnes som 'Uorganiseret aktivitet'. Som udgangspunkt kan FIU anvise tid til klubber frem til klokken 22.00 på kommunens idrætsfaciliteter, ligesom skolerne kan anvende deres faciliteter uden for den skilte åbningstid. FIU og skolernes brug betegnes i Miljøbeskyttelsesloven som 'Organiseret aktivitet' og kan reguleres af Miljømyndighederne gennem udstedelse af påbud efter Miljøbeskyttelseslovens § 42.

Undervisningsudvalgets tidligere beslutning tager ikke eksplicit stilling til, om FIU alene kan anvise klubbernes tider på kunstgræsbanerne inden for den skilte åbningstid eller frem til klokken 22.00. Det indstilles, at udvalget tiltræder den eksisterende praksis.

Brug af banernes mål

Kommunalbestyrelsens beslutning om opgradering af kunstgræsbanerne, en investering på 6,15 mill. kroner, har gjort banerne langt mere anvendelige for klubberne. Efter opgraderingen fremstår banerne med 3. generations kunstgræsbelægning med belysningsanlæg. Alle banerne er udstyret med 11-mands mål i banens længderetning. Herudover er banerne ved Skolen på La Cours Vej og Skolen på Duevej forsynet fire fastmonterede 5-mands mål i banens tværretning, som betyder at to (børne)hold samtidig kan spille på tværs af banen. Endvidere er nogle baner forsynet med 'løse' 3-mandsmål, som brugerne selv kan flytte rundt med i en træningssituation.

På kunstgræsbanen ved Skolen på La Cours Vej, blev der før etableringen af støjhegnet i skel til ejendommene på Beringsvej, indgået en aftale om at 11-mands målene ikke kan anvendes, når offentligheden bruger banen. Beboerne har anført at dette er det væsentligste tiltag, som har reduceret støjbelastningen. Tilsvarende har beboerne kunstgræsbanen ved Skolen på Duevej ønsket, at banens 11-mands mål ikke er tilgængelige i åbningstiden, med det formål at vende spilretningen på banen og gøre den mindre attraktiv for unge/voksne der spiller fodbold. Baggrunden for beboernes ønske, er et ønske om at banerne fortrinsvis anvendes af børnehold, medens de voksne henvises til banerne på Jens Jessens Vej.

Skolerne har udfordringer med at håndhæve begrænsningen i brug af 11-mandsmålene. Dels skal skolens tekniske servicepersonale vende målene og fastlåse disse til hegnet med åbningen ind mod hegnet. Målene der er forsynet med hjul kan håndteres af én person, men mest hensigtsmæssigt af to personer. Samtidig oplever skolerne at kæderne som målene fastgøres med, klippes over med boltsakse, at trænere og andre som har kode/nøgle til kæderne glemmer at vende målet efter brug m.v.

FIU har tilkendegivet, at rådigheden over 11-mands målene er vigtig for klubberne. Samtidig ønsker klubberne i vid udstrækning deres aktiviteter samlet på færrest mulige anlæg, således at klubben såvidt muligt tildeles banetider til klubbens børne-, ungdoms- og voksenhold på samme anlæg.

Det indstilles at Undervisningsudvalget tiltræder en praksis, hvor foreninger der anvises tid af FIU på banerne, har rådighed over banens udstyr dog ikke 11-mands målene.

Brug af banernes lysanlæg

Banerne ved Søndermarksskolen og Lindevangsskolen har siden 2012 været forsynet med lysanlæg. Belysningen aktiveres på en trykknop. Lyset kan ikke tændes efter klokken 21.00. Lysanlægget kan anvendes af 'uorganiserede brugere' og klubberne på lige vilkår.

Banerne ved Skolen på La Cours Vej og Skolen på Duevej er i efteråret 2018 forsynet med moderne lysanlæg. Belysningen kan kun aktiveres ved brug af nøglebrik. Det betyder at den 'uorganiserede aktivitet' ikke kan anvende lysanlæggene, som alene kan anvendes af klubber med tildelte tider. Af byggetilladen fremgår, at belysningsanlæggene må anvendes frem til klokken 20.00. Beslutning om eventuel ændring i vilkårene for en byggetilladelse træffes af By-, Kultur- og Miljøområdet eventuelt efter forudgående nabohøring og forelæggelse for By- og Miljøudvalget.

FIU har tilkendegivet, at de som udgangspunkt ønsker, at kunne anvende banernes lysanlæg på de tildelte tider. Hvis belysningsanlægget ikke kan anvendes efter klokken 20.00, betyder det i praksis at klubberne ikke kan anvende banerne efter klokken 20 i vinterhalvåret.

Det indstilles at Undervisningsudvalget tiltræder at klubber der anvises tid af FIU på banerne, har rådighed over banens lysanlæg frem til klokken 20.00 på Skolen på Duevej og Skolen på La Cours Vej samt til klokken 21.00 på Søndermarksskolen og Lindevangsskolen.

Tidssvarende TV-overvågning

På de større åbne friarealer, herunder kunstgræsbanerne, er der etableret TV-overvågning, som er koblet til Frederiksberg Kommunes Vagtcentral, hvorfra operatøren ud fra gældende forholdsordre, kan tilkalde vagt, hvis det vurderes at den aktivitet som er synlig kan begrunde dette.

Beboerne omkring nogle af anlæggene tilkendegiver, at de ønsker at vagtcentralen sanktionerer alle brud på den skilte åbningstid, med et vagtudkald med dertil knyttede udgifter.

I praksis er det således, at kunstgræsbanerne ved Skolen på La Cours Vej og Skolen på Duevej er indhegnet, og forsynet med støjhegn til nærmeste naboer. Men langt de fleste åbne friarealer er ikke indhegnede og kan ikke effektivt aflåses. Det gælder f.eks. den åbne skolegård på Skolen ved Duevej hvor der er fri adgang til skolegården. Det kommer også til at gælde den nyrenoverede skolegård på Skolen ved Søerne hvor eksisterende hegn fjernes og der etableres en offentlig sti gennem skolegården, eller skolegården ved Skolen på Grundtvigsvej hvor der ikke er etableret port som muligvis aflåsning.

Den nuværende praksis hvor vagtoperatøren vurderer om vagtudkald med tilhørende udgift er nødvendig foreslås videreført.

Skiltning

Skiltningen ved de åbne friarealer, som er udformet efter Kommunalbestyrelsen beslutning og i dialog med Københavns Politi er under opdatering. De opsatte skilte gøres større og forsynes med piktogrammer. Opdateringen koordineres med ny skiltning i forbindelse med røgfri generation.

Åbning/aflåsning af de åbne friarealer

De hyppigste årsag til borgerklager er uretmæssig brug af friarealerne uden for den skilte åbningstid.

Hovedparten af friarealerne kan ikke aflåses.

Forvaltningen har aftaler med G4S om aflåsning af friarealer efter et fast skema på årsbasis på Skolen på La Cours Vej og Skolen på Duevej. Herudover indgås løbende periodiske aftaler om åbning/lukning efter behov på andre friarealer. Endvidere er der etableret en tilkaldeordning, så Frederiksberg Kommunes Vagtcentral kan tilkalde vagt efter behov.

Kommunen modtager dagligt en elektronisk genereret vagtrapport, som sammen med TV-optagelser kan understøtte opfølgning på eventuelle hændelser. Vagtrapporterne viser en regularitet i overensstemmelse med indgåede aftaler.

Forvaltningen vurderer fortsat om ansvaret for åbning/lukning inden for den eksisterende økonomi kan samles hos G4S for derigennem yderligere at styrke regulariteten og fjerne den sårbarhed det følger af, at opgaven er delt mellem G4S og skolernes tekniske serviceteam.

*

I det følgende omtales særlige opmærksomhedspunkter i forhold til de enkelte åbne friarealer.

Skolen på Duevej

Der er opsat støjhegn mod ejendommene Fuglebakkevej 48 og 50. Endvidere er porten fornyet for at sikre bedre adgangskontrol og TV-overvågningen udbygget. Forvaltningen har holdt møde med beboere og repræsentant for Fuglebakkens Grundejerforening den 2. juli 2019. Beboerne ønsker brugen af banen, herunder 11-mands målene, begrænset.

Skolen på La Cours Vej

En kreds af beboere har stævnet Frederiksberg Kommune, med påstand om kommunen tilpligtes at sørge for at fjerne lys- og blændingsgenerne fra lysanlæg på kunstgræsbane ved skolen på La Cours Vej, 2000 Frederiksberg med en frist på 2 måneder, kommunen tilpligtes at sørge for at fjerne støjgenerne fra kunstgræsbane ved skolen på La Cours Vej, 2000 Frederiksberg med en frist på 2 måneder og kommunen tilladelse til lysanlæg omkring kunstgræsbane ved skolen på La Cours Vej, 2000 Frederiksberg ophæves, og sagsøgte tilpligtes at sørge for at fjerne lysanlæg omkring kunstgræsbane ved skolen på La Cours Vej, 2000 Frederiksberg med en frist på 2 måneder. Magistraten blev orienteret om sagsanlægget i mødet 18. marts 2019.

Det nuværende påbud efter Miljøbeskyttelseslovens § 42 er under opdatering efter etableringen af lysanlægget og vil fastlægge de fremtidige driftsvilkår.

Skolen på Grundtvigsvej

Kommunalbestyrelsen tiltrådte den 25. februar 2019 (Sag 58) at skolegården indgår i ordningen med åbne friarealer fra 1. februar 2019. Åbningen har givet anledning til en række borgerhenvendelser omkring etablering af port så det åbne friareal kan aflåses uden for den skilte åbningstid og ønsker til støjdæmpende foranstaltninger. Der er udarbejdet forslag til etablering af en port og økonomien i tilknytning hertil.

Skolen ved Bulowsvej

Forvaltningen modtager et stigende antal klager over brug af friarealet uden for den skilte åbningstid. Arealet kendetegnes ved at det er stort med mange 'kroge'. Der er etableret TV-overvågning, således at det bedre kan dokumenteres hvad der sker på arealet. Sammen med skolen og FIU der driver Bülowsvejshallen er iværksat en forstærket indsats for at sikre aflåsning af arealet uden for den skilte åbningstid. Samtidig er der igangsat en opdradering af belysningen så den gøres bevægelsesstyret og tryghedsskabende.

Skolen ved Søerne

Skolegården har været under omlægning i 2019 og delvist erstattet af en midlertidig skolegård på vejarealet omkring skolen.

Bryghuset

Forvaltningen har modtaget klager over hashhandel og anden aktivitet uden for den skilte åbningstid. Der er etableret tidsstyret adgangskontrol ved den låge som er eneste adgangsvej til friarealet.

Henvendelser i første halvår 2019

Siden 1. januar 2019 har der været 62 henvendelser mod 90 i 2018. Opgørelsen omfatter alle henvendelser der indgår i friarealer.frederiksberg.dk. Der kommer typisk flere henvendelser omkring den samme episode, f.eks. brug af banen efter lukketid. Naboerne til de friarealer hvorfra vi modtager flest henvendelser orienterer gensidigt hinanden med kopi af henvendelser til kommunen. I opgørelsen er henvendelser i relation til stævningen af kommunen ikke medtaget. Endvidere er tallet for Skolen ved Søerne påvirket af anlægsprojektet, som har betydet at skolegården ikke har været tilgængelig i fuldt omfang.

Måned	Skolen på Duevej	Skolen på La Cours Vej	Skolen ved Bülowsvej	Skolen på Grundtvigsvej	Skolen ved Søerne	Øvrige
2019 (Januar - Juli)	27	16	9	6	1	3
2018 (Januar - Juli)	44	38	6		1	-
2017 (Januar - Juli)	37	19	1	Ikke åbent friareal	0	-
2016 (Januar - Juli)	31	11	2		3	-
2015 (Januar - Juli)	14	19				
2014 (Januar - Juli)	6	56		Ikke opgjort		
2013 (Januar - Juli)	14	39				
2012 (Januar - Juli)	13	20				

Økonomi

Kompensation til de institutioner der har åbne friarealer, udgifter til vagt og opgadering af TV-overvågning, skiltning m.v. afholdes af den til formålet afsatte pulje på knap 1,2 mill. kr.

Borgmesterpåtegning

Ingen

Behandling

Børneudvalget, Undervisningsudvalget

Punkt 148: Orientering om ansøgning til WHO Healthy Cities fase VII

29.09.00-G01-476-18

Resume

Frederiksberg kommune har siden 2014 været en del af WHO's netværk af Healthy Cities. Igennem medlemskabet forpligter kommunen sig til at arbejde med WHO's strategiske fokusområder: "People, Places, Participation, Prosperity, Peace & Planet". Arbejdet med WHO's strategiske fokusområder går på tværs af kommunen og er i tråd med FN's verdensmål og Frederiksbergstrategiens mål om livskvalitet og sundhed i hverdagen. Frederiksberg kommunes sundhedspolitik er løftestang for arbejdet. Sundheds- og Forebyggelsesudvalget godkendte den 23. september 2019 (pkt. 77) sag vedr. ansøgning til næste fase, phase VII 2019-2024 og oversendte sagen til de øvrige udvalgs orientering.

Beslutning

Børneudvalget tog orienteringen til efterretning.

Indstilling

Sundheds- og Forebyggelsesudvalget indstiller, at udvalget tager sagen til orientering.

Sagsfremstilling

Sundheds- og Forebyggelsesudvalget godkendte den 23. september 2019 sag vedr. Frederiksberg Kommunes ansøgning til WHO's netværk af Healthy Cities phase VII.

Frederiksberg kommune har siden 2014 været en del af World Health Organisation's netværk af Healthy Cities (sag den 13. januar 2014, pkt. 4). WHO's "European Healthy Cities Network" er et fælles europæisk netværk, der arbejder strategisk og politisk på by-niveau, for at tage hånd om fremtidige udfordringer på sundhedsområdet. Det er et samarbejde, som er i konstant udvikling og med medlemskabet af netværket forpligter de deltagende byer sig til et stadigt øget ambitionsniveau. Frederiksberg er en af i alt 5 Healthy Cities i Danmark. De andre er Horsens og København, Lolland og Fredericia.

Indhold i ansøgningen

Ansøgningen til deltagelsen i WHO's netværk af Healthy Cities fase VII er vedlagt som bilag (bilag 1).

WHO's definition på sundhed tager afsæt i en samfundsmæssig forståelse af sundhed, og deltagelsen af WHO Healthy Cities fordrer og medfører et skærpet fokus på, hvordan disse sundhedsudfordringer imødegås og løses i den enkelte kommune. Kommunens deltagelse i netværket ligger dermed i naturlig forlængelse af Frederiksberg Kommunes politikker, herunder Frederiksbergstrategien og særligt arbejdet med Sundhedspolitikken (Kommunalbestyrelsen den 12. november 2018, pkt. 249).

Derfor er disse også afsættet for den Phase VII situation analysis, som skal vedlægges ansøgningen (bilag 1) og der henvises til at der er indbygget sundheds- og velfærdstemaer i Frederiksbergstrategien, som byens overordnede udviklingsplan i pkt. 6 i ansøgningen (bilag 1).

Temaerne i WHO Healthy Cities ligger således til grund for arbejdet med den nye sundhedspolitik i Frederiksberg Kommune, hvilket medvirker til at gøre den årlige opfølgning på arbejdet med WHO's fokusområder let tilgængelig. Det er ikke en forudsætning i ansøgningen at alle punkter udfyldes med nyt indhold. Derfor vil nogle aktiviteter og indsats fremgå flere steder.

Tre overordnede mål for fase 7 – 2019-2023

WHO opstiller tre overordnede mål for denne fase, som de deltagende byer skal leve op. Disse ses i pkt. 7 i ansøgningen.

Mål 1: Sikre sundhed og velfærd for alle og reducere ulighed i sundhed.

Alle skal have mulighed for at leve et sundt liv og dette er et grundlag for Frederiksbergs kommunes sundhedspolitik. Men selvom alle borgere i Danmark principielt har lige adgang til sundhedsvæsenets tilbud, er der stor forskel på hvordan forskellige grupper af borgere bruger tilbuddene samt i hvilket omfang de har glæde af dem. Sundheds- og Forebyggelsesudvalget har haft og vil fortsat have fokus på ulighed i sundhed, ligesom det også fremgår af arbejdet med FN's verdensmål. Blandt andet blev der i maj 2018 afholdt et fællesmøde med Socialudvalget om udsattes sundhed og i 2019-2020 vil emnet blive behandlet gennem initiativer afledt af udvalgets pulje (Sundheds- og Forebyggelsesudvalget den 12. august 2019, Pkt 64).

Som konkrete eksempler på initiativer i forlængelse af temaet, gives i ansøgningen følgende:

- Røgfri Generation

- Områdefornyelse, særligt Nordens Plads, Bispeengbuen og Finsensvej Vest.
- Bevæg dig for livet

Mål 2: At være et forbillede nationalt. Regionalt og internationalt

Under dette punkt henvises til Frederiksberg kommunes lange tradition med at prioritere sundhed, bl.a. gennem det stærke, tværgående samarbejde om byens sundhedspolitik. Endvidere nævnes kommunens deltagelse i Sund By netværket. Dette netværk blev beskrevet på temamøde i Sundheds- og Forebyggelsesudvalget den 6. marts 2019. For at understrege kommunens stærke engagement i at udvikle metoder til brug for at højne folkesundheden, nævnes det fælles projekt med Syddansk universitet om ABC for mental sundhed (Act-Belong-Commit), som kommunen påbegyndte i fase 6 og som fortsætter i fase 7.

Mål 3: Understøtte implementeringen af WHO's strategiske prioriteter

Som eksempler på hvordan kommunen vil understøtte implementeringen af WHO's strategiske prioriteter, nævnes organisatorisk sundhedskompetence (se ovenfor, mål 1), samt plan for borgerens lokale sundhedsvæsen, hvor målet er at skabe et integreret helhedssyn på patientens rejse igennem sundhedsvæsenet på Frederiksberg.

De seks centrale temaer i WHO Healthy Cities

Med ansøgningen gives en beskrivelse af kommunens engagement i de seks centrale temaer, også kaldet de 6 p'er, som er vedtaget som basis for arbejdet med WHO Healthy Cities på Summit of Mayors i Copenhagen Consensus of Mayors: Healthier and Happier Cities For All den 13. februar 2018.

WHO's Healthy Cities netværk er en operationalisering af hvordan man arbejder med verdensmål i byerne. Derfor bygger på FN's verdensmål Copenhagen Consensus of Mayors på disse, og i ansøgningen bliver der under hvert P henvist til hvilke verdensmål indsatsen gælder. De seks p'er er indbyrdes afhængige og lægger op til et medborgerdrevet fokus, hvor velfærdsløsninger og sundhedsfremmende indsatser skabes i et samspil mellem regionale, kommunale og private aktører, såvel som organisationer, foreninger og borgere.

Ved ansøgningen til WHO Healthy Cities VII, forpligter byerne sig til at arbejde med følgende temaer, som kan ses i pkt. 8 i ansøgningen (Bilag 1):

People: Investering i de mennesker, der udgør byerne.

Frederiksberg kommune har indsatser som favner bredt indenfor dette tema. Som eksempel på hvordan kommunen vil arbejde med dette gives:

- Røgfri Generation
- Generationernes by
- Partnerskab med ungdomsuddannelserne
- Fysisk aktiv skoledag

Places: Skabe byrum, der styrker sundhed og trivsel

Som eksempel på hvordan kommunens vil arbejde med dette gives:

- Byudvikling, som indtænker fysisk aktivitet, herunder legepladser og parker.
- Luftforurening
- Frederiksberg som cykelby – et internationalt netværk

Participation: Styrke deltagelse og partnerskaber målrettet sundhed og trivsel

Som eksempel på hvordan kommunens vil arbejde med dette gives:

- Fremskudte socialsygeplejersker til udsatte borgere.
- Socialt bæredygtig by
- Sommermotion i Lindevangsparken, som udtryk for samskabelse og samarbejde med foreningslivet, særligt de ældre medborgere.

Prosperity: Forbedre velstand i lokalsamfundet og øge adgang til fælles goder og serviceydelser

Som eksempel på hvordan kommunens vil arbejde med dette gives:

- ABC for mental sundhed – mental sundhed handler om at investere i lokalsamfundet
- Områdeudvikling, herunder Finsensvej Vest

Peace: Understøtte fred og sikkerhed gennem inkluderende samfund

Som eksempel på hvordan kommunens vil arbejde med dette gives:

- Boligsocialt arbejde
- Venligbolig Plus
- Samarbejde med frivillige organisationer på det sociale område. Understøtte i fællesskab.

Planet: Beskytte planeten gennem bæredygtigt forbrug og produktion

Som eksempel på hvordan kommunens vil arbejde med dette gives:

- Klimatilpasning
- Cykelby
- Træpolitik

Tre "best practice" eksempler

I ansøgningen bedes kommunen præsentere tre områder, hvor byen kan inspirere andre byer til arbejdet med at skabe en sund by. Dette ses i punkt 9.

Her nævnes følgende:

- Klimatilpasning, hvor Langelands plads fremhæves
- Ernæringsprojektet (tidlig opsporing og tidlig indsats, systematisk metode og evaluering).
- Røgfri Generation

Tre prioriterede områder for fase VII

Kommunen bedes derefter om at fremhæve tre prioriterede områder for fase 7, hvor kommunen vil blive målt på gennemførelsen ved udgangen af fasen (punkt 10). Her nævnes følgende:

- Alkoholansvarlig ungdom og partnerskab med ungdomsuddannelserne
- Områdefornyelse Finsensvej Vest
- Bevæg dig for livet

Kapacitetsopbygning og udbytte af deltagelsen

I ansøgningen spørges til hvordan kommunen arbejder med kapacitetsopbygning hos sine borgere. Her henvises til kommunens brug af "Lær at tackle"-kurserne, samt kommunens programmer og kurser på sundhedscenteret i håndteringen af kronisk sygdom. Der gives også en beskrivelse af forløbskoordinatorerne og bydelsmødre, samt den boligsociale indsats, udsattepolitikens handleplaner og plejeboligmasterplanen.

Til sidst bedes kommunen give en begrundelse for hvordan deltagelsen i netværket forventes at være til gavn for kommunen. Her peges på hvordan medlemskabet ligger fint i tråd med kommunens allerede tværgående arbejde med sundhed i Sundhedspolitikken, Frederiksbergstrategien og FNs Verdensmål og fordrer et stadigt øget ambitionsniveau i den sundhed i kommunen, til gavn for kommunens borgere. Denne begrundelse fremgår også af den fortælling, som kommunen bedes vedlægge, til brug for WHO Healthy Cities hjemmesiden.

Medlemskab og videre proces

Medlemskabet af det europæiske WHO Healthy City netværk understøtter således arbejdet i de eksisterende strategiske spor, som Frederiksberg Kommune de seneste år har arbejdet med. Deltagelsen i WHO Healthy Cities fordrer således et gennemgående skærpet fokus på at inkorporere sundheds- og forebyggelsestemaerne i det fortsatte arbejde med udviklingen af Frederiksbergstrategien. En fortsat deltagelse af WHO vil kunne indgå som en konsolidering af dette arbejde.

Udvalget vil blive orienteret om WHO's offentliggørelse af Healthy Cities, når ansøgningsperioden er afsluttet. Der forventes i den forbindelse afholdt en tiltrædelseskonference, som oplyst vil finde sted ultimo 2019.

Økonomi

Udgifter vedr. deltagelse i Healthy City-samarbejdet afholdes indenfor den eksisterende budgetramme. Evt. nye/særskilte initiativer vil forudsætte selvstændige bevillinger.

Borgmesterpåtegning

Ingen

Behandling

Sundheds- og Forebyggelsesudvalget den 23. september 2019, øvrige udvalg den 28. oktober 2019

Historik

Sundheds- og Forebyggelsesudvalget_2018-21, 23. september 2019, pkt. 77:

Sundheds- og Forebyggelsesudvalget

1. godkendte ansøgning om at fortsætte deltagelsen i WHO's netværk af Healthy Cities phase VII og
2. godkendte, at sagen oversendes til orientering i øvrige udvalg.

Bilag

Punkt 149: Forslag til Frederiksbergstrategien 2020

01.02.03-P15-1-19

Resume

Kommunalbestyrelsen skal inden udgangen af den første halvdel valgperioden offentliggøre et forslag til kommuneplanstrategi. Frederiksbergstrategien er kommunens overordnede strategi og kommuneplanstrategi og skal danne grundlag for en revision af Kommuneplan 2017. Med denne sag skal der tages stilling til forslaget til Frederiksbergstrategien 2020.

Beslutning

Børneudvalget drøftede forslaget og havde ingen bemærkninger.

Indstilling

By-, Kultur- og Miljøområdet indstiller, at udvalget drøfter forslaget til Frederiksbergstrategien 2020 med henblik på Magistratens behandling.

Sagsfremstilling

Frederiksbergstrategien sætter som kommuneplanstrategi den overordnede retning for byens udvikling. Den er samtidig den overordnede ramme for udvikling af kommunens opgavevaretagelse inden for alle de kommunale arbejdsområder. Frederiksbergstrategien 2020 er en opdatering og en fornyelse af Frederiksbergstrategien 2016.

Forslaget til Frederiksbergstrategien er blevet til gennem en omfattende inddragelsesproces med dialog med ca. 40 forskellige interesseorganisationer, ngo'er og eksterne institutioner. Processen har givet input til såvel forslaget til Frederiksbergstrategien 2020 som til Handlingsplan for Verdensmålene.

Ved fornyelsen af Frederiksbergstrategien i 2016 blev strategien opdateret og tilpasset nye dagsordener. Det samme gør sig gældende for 2020-versionen af Frederiksbergstrategien. Indholdet er tilpasset på baggrund af inddragelsesprocessen og den politiske involvering, så det forholder sig til både aktuelle dagsordener og udfordringer på længere sigt.

Forslaget til Frederiksbergstrategien 2020 består af fire temaer: "Byen i byen", "Klimaby nu og i fremtiden", "Byen for alle" og "Vidensbyen". Temaerne er opbygget i fire dele. Først en vision. Dernæst en berettigelsestekst med status, udfordringer og potentialer. Dette leder til tredje del, som er mål. Endelig nævnes eksempler på, hvordan målene opnås.

Første tema er "Byen i byen" med fokus på, hvad der gør Frederiksberg til noget særligt herunder fastholdelse og udvikling heraf samt Frederiksbergs regionale rolle.

Målene er:

- Frederiksbergs særlige identitet
- Frederiksberg som destination
- Frederiksberg i hovedstadsregionen

"Klimaby nu og i fremtiden" er andet tema og fokuserer på Frederiksberg som en miljømæssig bæredygtig by med aktiv indsats for at mindske klimaforandringerne og omstilling af byen til håndtering af klimaforandringer.

Målene er:

- Frederiksberg uden klimaaftryk
- Frederiksberg klar til fremtidens klima
- Bæredygtig mobilitet og høj tilgængelighed

Det tredje tema er "Byen for alle" med fokus på en inkluderende og levende by, herunder balanceret boligudvikling, og på at sikre en tryk og sund ramme for borgernes hverdagsliv. Dette er en opdatering af temaet "Livskvalitet i hverdagen" fra Frederiksbergstrategien 2016, hvor der er lagt vægt på det boligpolitiske felt.

Målene er:

- Bæredygtig boligudvikling
- Livskvalitet i hverdagen
- Alle skal have mulighed for et sundt liv

Fjerde og sidste tema er "Vidensbyen", som fokuserer på den store koncentration af vidensressourcer og deraf følgende potentiale for grøn vækst og livslang læring.

- Sammenhængende byintegrerede campusområder
- Innovationsdistrikt på Frederiksberg
- Vidensintensive iværksætttermiljøer i verdensklasse

Arbejdsprincipperne lyder i overskrifter:

- Vi bidrager til at opfylde FNs Verdensmål
- Vi skaber løsninger sammen
- Vi opnår flere formål på én gang
- Vi arbejder som én organisation

Det første arbejdsprincip er nyt og erstatter "Vi gør byen smart og bæredygtig". De resterende arbejdsprincipper er grundlæggende de samme som i 2016-versionen. Samarbejde og fællesskab med byens aktører er fortsat grundlaget.

Undertitlen på Frederiksbergstrategien 2020 er "Hovedstadens grønne hjerte" for at favne ambitionen om at være en miljømæssig bæredygtig by og en by for alle.

Frederiksbergstrategien har også en formel rolle som kommuneplanstrategi og bæredygtighedsstrategi (Agenda 21). Derfor gælder Frederiksbergstrategien fire år og har et 12-årigt sigte. Inden udgangen af den første halvdel af den kommunale valgperiode skal et forslag til kommuneplanstrategi offentliggøres, altså med udgangen af 2019. Frederiksbergstrategien danner udgangspunkt for en delvis revision af Kommuneplan 2017 inden for de emner og områder, der berøres af Frederiksbergstrategiens temaer.

Det forventes, at der blandt andet skal arbejdes med:

- Normerne for antallet af parkeringspladser ved nybyggeri og ombygninger
- Normerne for størrelsen af opholdsarealer ved nybyggeri og ombygninger
- Kravene til gennemsnits- og minimumsstørrelser på boliger ved nybyggeri og ombygninger
- Hvordan ovenstående krav skal være til særlige boformer
- Principperne, der ligger til grund for byudvikling (bæredygtige byudviklingsprincipper)
- Principperne, der ligger til grund for boligbyggeri ved nybyggeri og ombygninger (boligtilvækstprincipper)

Som bilag til Frederiksbergstrategien 2020 skal offentliggøres en oversigt over den planlægning, der er foregået siden den seneste revision af kommuneplanen (2017). En foreløbig udgave er bilagt.

Høringsfasen

Det foreslås, at den otte uger lange høring påbegyndes før jul og dermed slutter med udgangen af uge 7.

I høringsfasen foreslås, at der laves byvandring ud fra temaerne. Det har der været gode erfaringer med på Hospitalsgrunden. De fire ture kunne hedde "Frederiksbergs bygninger og byrum" (Byen i byen), "Fuld fart på klimaomstillingen" (Klimaby nu og for fremtiden), Børnenes Frederiksberg (Byen for alle) og "De studerendes og iværksætternes Frederiksberg" (Vidensbyen).

Hver tur afsluttes indendøre med gode vilkår for dialog om Frederiksbergstrategien. For at holde styr på antal og forplejning er der tilmelding via nemtilmeld. Hvis der er stor tilslutning til en eller flere af turene, kan det overvejes at lave flere ture. Byvandringerne skal finde sted i uge 5 og 6 (ultimo januar og primo februar). Det foreslås, at byvandringerne erstatter et borgermøde, der traditionelt kun tiltrækker få borgere, når der er tale om et så overordnet tema.

Temadebat

Den 4. februar besluttede Magistraten, at der i november 2019 skal afholdes en temadebat om "Fra Frederiksbergstrategi til Kommuneplan - med vægt på boligpolitiske principper". Tidsplanen for Frederiksbergstrategien er sidenhen blevet ændret, blandt andet grundet den udsatte temadrøftelse. Dertil kommer den ændrede budgetproces. På den baggrund afholdes temadebatten til Kommunalbestyrelsesmødet den 30. januar, hvor forslaget til Frederiksbergstrategien er i høring.

By-, Kultur- og Miljøområdet vurdering

By-, Kultur- og Miljøområdet vurderer, at forslaget til Frederiksbergstrategi 2020 sætter ambitiøse, bæredygtige mål for udviklingen af Frederiksberg med udgangspunkt i og styrkelse af Frederiksbergs kvaliteter, og kan på den baggrund anbefale, at forslaget godkendes til offentliggørelse. Endelig vurderes det, at byvandringerne vil være en velegnet metode til dialog med borgerne om forslaget.

Økonomi

Ingen.

Borgmesterpåtegning

Ingen.

Behandling

Samtlige fagudvalg, M, K.

JD/BHW

Bilag

Planlægning siden Kommuneplan 2017

Forslag_Frederiksbergstrategien_2020